

PROBLEMATICA VIOLENȚEI ȘCOLARE

Elena LOSÎL, dr., conf. univ.

Summary

The violence in school has become a serious problem turning into a phenomenon that is likely to take hold in the educational field. Violence in school is a form of school deviance, which has a lot of forms of manifestation of different intensity. In this article "the problem of school violence" we defined the conceptual notion of Violence, the peculiarities of its manifestation in educational field and the causes of its apparition. I present 3 types of prevention that school should develop, and which complement each other: there are a primary prevention, another is a secondary one and a third prevention. If there are situations of school violence that can't be resolved by the teacher, teaching teamwork is required, which include more people (tutor, classes teachers, parents, school doctor, psychologists and teachers), able to analyze the problem (forms of violence, its causes) and find solutions.

Violența în școli a devenit, în ultima perioadă, o problemă majoră și este un fenomen care riscă să ia amploare în câmpul educațional. Termenul de violență vine de la latinescul „vis” care înseamnă „forță” și care trimite la ideea de putere, de dominație, de utilizare a superiorității fizice, adică a forței ei asupra altuia. Eric Debarbieux, specialist în problema violenței în mediul școlar, oferă o definiție prin care este surprins ansamblul fenomenului violenței: „Violența este dezorganizarea brutală sau continuă a unui sistem personal, colectiv sau social și care se traduce printr-o pierdere a integrității, ce poate fi fizică, psihică sau materială. Această dezorganizare poate să opereze prin agresiune, prin utilizarea forței ei, conștient sau inconștient, însă poate exista și violența doar din punctul de vedere al victimei, fără ca agresorul să aibă intenția de a face rău” [2, p.24].

Y. A. Michaud definește violența pornind de la trei categorii de factori: „Există violență, într-o situație de interacțiune, unul sau mai mulți actori acționează de o manieră directă sau indirectă, aducând prejudicii altora în grade variabile, fie în integritatea lor fizică, fie în integritatea lor morală, fie în posesiunile lor, fie în participările lor simbolice și culturale.” Sunt identificate trei elemente care surprind înțelesul acestui concept: violența este o situație de *interacțiune* (implicând unul sau mai mulți actori), este o acțiune prin care se aduc *prejudicii altora* (corporale, morale etc.), aceste prejudicii se manifestă prin diferite *modalități* (directe sau indirecte) [7, p.56].

Violențele care au loc în preajma școlilor sau chiar în școli, au loc, în special, între elevii școlii și, mai rar, între elevii școlii și alte persoane - elevi din alte școli sau persoane adulte. Rezultatele unor cercetări au arătat că problematica violenței școlare trebuie discutată articulând două planuri: un plan global (național) și un plan local. La nivel național se identifică factori generali care pot fi considerați „inductori” ai violenței școlare și se definesc cadrele generale de acțiune, iar la nivel local se caută forme specifice de manifestare a violenței derivate din contextul cultural și social, dar și mijloace specifice de prevenire a violenței. Violența școlară este asociată, în general, cu zonele urbane dificile, cu periferiile, acolo unde sărăcia este la ea acasă. De aceea, atunci când se vorbește despre violență în școală, se consideră drept surse favorizante factorii exteriori școlii: mediul familial, mediul social, ca și factorii ce țin de individ, de personalitatea lui. În același timp, școala poate reprezenta o sursă a unor forme de violență și acest lucru trebuie luat în

considerare în conceperea diferitelor programe de prevenire și stăpânire a violenței (managementul defectuos al clasei școlare, deficiențe de comunicare, lipsa de adaptare a practicilor educaționale la o populație școlară considerată schimbată).

Violență a în școală este o formă de devianță școlară, cu o diversitate de forme de manifestare, cu intensitate diferită. Violență a în mediul școlar trebuie determinat luând în calcul contextul și cultura școlară. Profesorii dintr-o școală pot propune grile de lectură a violenței, în funcție de referințele lor culturale, dar și de normele interne de funcționare a instituției școlare. În mediul școlar pot fi reperate două tipuri de violență:

a) *violențele „obiective”*, care sunt de ordin penal (crime și delict) și asupra cărora trebuie să intervină instituțiile abilitate;

b) *violențele subiective*, care sunt forme mai subtile de violență, de atitudine (disprețul, umilirea, jignirea, absenteismul, refuzul de a răspunde la ore), ceea ce unii autori numesc „atitudini antișcolare” [3].

Pe o scară a intensității, pornind de la intensitatea cea mai mică, violență a presupune: confruntarea vizuală, poreclirea, ironizarea, tachinarea, bruscarea, lovirea cu diferite obiecte, pâlmuirea și, ajungând la forme de intensitate crescută, cum ar fi înjunghierea și împușcarea.

Fenomenul violenței școlare trebuie analizat în contextul lui de urgență. A gândi strategii, proiecte de prevenire a violenței școlare înseamnă a lua în considerare toți factorii (sociali, familiali, școlari, de personalitate) care pot determina comportamentul violent al elevilor. Școala poate juca un rol important în prevenirea violenței școlare, și asta, nu numai în condițiile în care sursele violențelor sunt în mediul școlar, ci și în situația în care sursele se află în exteriorul școlii. Există trei tipuri de prevenție pe care le poate desfășura școala și care se completează reciproc:

a) o prevenție *primară* (se poate realiza de către fiecare profesor și se referă la dezvoltarea unei atitudini pozitive asupra fiecărui elev, exprimarea încrederii în capacitatea lui de a reuși, de a-și valoriza potențialul de care dispune);

b) o prevenție *secundară* (prin care profesorul, observând atent fiecare elev, poate identifica efectele unor violențe la care elevul a fost supus în afara mediului școlar și poate semnaliza cazul acestor elevi profesioniștilor);

c) prevenție *terțiară* (are în vedere sprijinul direct, acordat elevilor care manifestă comportamente violente).

În condițiile în care situațiile de violență școlară nu pot fi rezolvate în mod direct prin intervenția profesorului, se impune lucrul în echipe pedagogice, care să includă mai multe persoane (dirigintele, profesori ai clasei, părinți, medicul școlar, psihologi și pedagogi), capabile să analizeze datele problemei (forme de violență, cauzele acestora) și să găsească soluții.

Pentru reducerea manifestărilor violente în rândul elevilor, pot fi realizate unele activități, ca:

- dezbateri la nivelul unităților școlare cu privire la normele legislative referitoare la securitatea și siguranța elevilor în unitățile de învățământ;

- întâlniri cu reprezentanții Poliției și autorităților locale, pentru dezbaterile cauzelor și condițiilor de manifestare a violenței ei în societate și școli;

- dezbaterile în cadrul orelor de dirigentie/ consiliere a unor teme privind comportamentul violent al elevilor;

- realizarea unor pliante, broșuri, afișe pentru atenționarea elevilor despre riscurile unui comportament ostil, în vederea eliminării / reducerii fenomenului de violență;
- organizarea unor activități recreative cu specific non-violent;
- consilierea psihologică a elevilor cu comportament violent și a elevilor care au fost victime ale unui astfel de comportament;
- organizarea „Săptămânii fără violență”, în cadrul căreia sunt cuprinse concursuri de eseuri, fotografii, jocuri sportive, marșul non-violenței etc.;
- identificarea familiilor cu comportament violent asupra copiilor și implicarea în rezolvarea situației;
- realizarea de seminare cu părinții pe tema educației non-violente;
- organizarea de cursuri de formare a părinților pe teme legate de: abilități de relaționare și comunicare eficientă cu copiii, abordarea copiilor cu tulburări de comportament, relația școală-familie etc.

În concluzie, putem afirma că, comportamentul agresiv poate fi stimulat, provocat, declanșat. Mediul social conține numeroase surse de natură să inducă, să stimuleze și să întrețină violența: situația economică, slăbiciunea mecanismelor de control social, inegalitățile sociale, criza valorilor morale, mass-media, disfuncționalitatea și la nivelul factorilor responsabili cu educația tinerilor, lipsa de cooperare a instituțiilor implicate în educație. Conjunctura economică și socială provoacă anumite confuzii în rândul tinerilor, care încep să se îndoiască de eficacitatea școlii, de utilitatea și valoarea ei. Valorile tradiționale vehiculate în școală – munca, meritul, efortul – cunosc o eroziune vizibilă. Un mediu social în criză (criza locurilor de muncă, criza familiei, criza valorilor) afectează profund dezvoltarea personalității copilului, de aceea intervenția școlii poate fi crucială.

Bibliografie

1. Anderson, C. A., & Carnagey, N. L., Violent evil and the general aggression model, în A. G. Miller (Ed.), *The social psychology of good and evil* (pp. 168-192), New York: Guilford Publications, 2004.
2. Debarbieux, E., *La violence dans la classe*, 2-é Edition, Paris: ESF, 1991.
3. Peterman, F., Peterman, U., Program terapeutic pentru copiii agresivi, Editura RTS, Cluj-Napoca, 2006
4. Ranschburg, I., Frică, supărare, agresivitate, Ed. Didactică și pedagogică, București, 1995.
5. Șoitu. L., Hăvărneanu, C.. Agresivitatea în școală, Ed. Universitaria, Iași, 2001
6. Лоренц, К., Агрессия, Москва, Процесс, 1994.
7. Реан, А., Агрессия и агрессивность личности, СПб., 1996.